

Романенко Н. В.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри філології та перекладу,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу*

Криховецька А. М.

*магістрант II року навчання,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу*

НОВІТНИЙ ВОЄННО-ПОЛІТИЧНИЙ ДИСКУРС: ЛІНГВОПРАГМАТИЧНІ ТА ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ОСОБЛИВОСТІ (НА МАТЕРІАЛІ ПРОМОВ ПРЕЗИДЕНТІВ УКРАЇНИ ТА США)

Сучасна повномасштабна російсько-українська війна актуалізувала проблему воєнно-політичного дискурсу глав держав та політичних еліт, створюючи нові дипломатичні виклики для спіч-райтерів та вимагаючи нових досліджень у прагматичній, комунікативній, лінгвістичній та перекладознавчій царинах. Важливість наукового аналізу воєнних промов президентів для сьогодення доводить, що це дослідження є на часі. Метою роботи є вивчення лінгвопрагматичних та перекладацьких особливостей промов президентів України В. Зеленського та США Дж. Байдена, що дозволяє виділити ключові політичні цілі та прагнення двох держав.

Аналіз промови В. Зеленського на загальних дебатах 77-ї сесії Генеральної асамблеї ООН дозволяє стверджувати про впровадження нових дієвих підходів до міжнародного дипломатичного дискурсу. Президент відмовляється від дипломатичної евфемізації, етикетних чи пафосних формул, а також стильової вишуканості на користь простих, еліптичних або номінативних речень, нав'язливих повторів, мінімуму стилістичних засобів. Промову вирізняє майже математична чіткість, яка досягається завдяки поділу промови на пункти. Прагматичною метою такого стилістичного спрощення та структурованості промови є прагнення забезпечити максимально швидке та безперешкодне розуміння цільовою аудиторією меседжів України.

Найпродуктивнішими мовними засобами впливу є нав'язливі повтори, які примушують запам'ятати інформацію, та парцеляція у поєднанні з еліпсами, які підсилюють емоційну гостроту питання: *«Проти України скоєно злочин, і ми вимагаємо справедливого покарання. Скоєно злочин проти наших державних кордонів. Скоєно злочин проти життя наших людей. Скоєно злочин проти гідності*

наших жінок і чоловіків (тут і далі курсив та підкреслення наші. – Н.Р., А.К.)» [1].

Цими мовно-стилістичними засобами президент декларує і змушує світову спільноту зафіксувати одразу декілька ключових позицій: «Україна хоче миру», «Проти України скоєно злочин», «За злочин треба карати». Прагматична мета останньої позиції, яка кількісно найчастіше повторюється у промові, повинна спонукати цільову аудиторію до дії щодо санкцій та фінансової підтримки.

Іншою прагматичною ціллю нав'язливих повторів є руйнування іміджу ворожої країни на міжнародній арені. У промові не знайдено дипломатично правильного формулювання «Російська Федерація», а наявне лише номінування «агресор». Формування стійкої асоціації – «Росія – країна-агресор» – відбувається також шляхом застосування контекстів: будь-яка згадка власної назви «Росія» супроводжується інформацією про її злочинні дії: *«Росія вдарила ракетами по Південноукраїнській АЕС; російський енергошантаж; енергетична зброя Росії; спалення російськими військовими українських полонених»* [1].

Прагматично доцільними є використання у промові конкретних прикладів замість узагальнень: *«... ексгумація тіл із масового поховання тіла жінок і чоловіків, дітей і дорослих, цивільних і військових, 445 могил. Там родина, яка загинула під завалами будинку після російського авіаудару: батько, мати, дівчатка шести й восьми років, бабуся і дідусь. Там чоловік, якого задушили мотузкою. Там жінка зі зламаними ребрами й ранами на тілі. Там чоловік, якого кастрували перед убивством...»* [1]. Комбінація конкретики та відсутності евфемізації у публічному дискурсі президента створює ефект шокування цільової аудиторії, прагматично необхідній для спонукання покинути пасивну «зону комфорту» і перейти до дій.

Найяскравіше новітні мовно-прагматичні тенденції в українському воєнно-політичному дискурсі виявляються у зіставленні з традиційними підходами, які домінують у промовах американських політиків. Для прикладу промова Дж. Байдена на прес-конференції 21.04.2022 з приводу новин про Росію та Україну є типовим зразком такого типу публічного дискурсу. В американській промові домінують складні речення або прості речення, ускладнені зворотами, тому за загальною тональністю вона менш гостра і не викликає негативних емоцій у цільової аудиторії – громадян Сполучених Штатів. У промові використовуються загальні прикметники, що характеризують будь-яку війну: *atrocities and war crimes, horrifying, brutal and bloody* – що призводить до певної евфемізації, коли війна сприймається аудиторією відсторонено і опосередковано.

Як і в українській промові, в американській використовуються повтори як прагматичній засіб формування певної ідеї у загальній свідомості нації, однак вони ненав'язливі, розпорошені і синонімічні. Саме синонімічні повтори дозволяють замінити концепт «війна», сприяють евфемізації теми і пом'якшують сприйняття проблеми слухачами: *brutality, Russian aggression Russia's offensive Russia's conquest; campaign to seize new territory.*

Синонімічні повтори закарбовують у свідомості американських громадян загальну думку про благородство їхньої нації, яка підтримує боротьбу за звільнення: *«We're sharing and will continue to share; to support Ukraine; our country's generosity; Every American taxpayer ... can be proud»* [4]. Використання лексики з позитивною конотацією дозволяє досягнути головної прагматичної мети – отримати схвалення загальної міжнародної політики уряду та президента США.

Американський воєнно-політичний дискурс характеризується наявністю значного числа стилістичних засобів, прагматична мета яких – підвищити політичний рейтинг, перемогти в політичній боротьбі чи дотриматися дипломатичної двозначності та напівтонів. Прикладом цього може слугувати використання синекдохи «Путін» для позначення цілої країни. У такий спосіб у свідомості аудиторії відбувається роз'єднання безвинного російського народу та агресора-президента з його урядом: *«... an unmistakable message to Putin: He will never succeed in dominating and occupying all of Ukraine»* [4].

Аналіз воєнно-політичного дискурсу з позиції перекладознавства дозволяє стверджувати, що українські перекладачі прагнуть максимально відтворити прагматику оригінальних промов. З цією метою вони зберігають нав'язливі повтори та еліптичні речення промови В. Зеленського, уникають евфемізації перекладу тощо. Зустрічаються поодинокі випадки смислового розвитку: *«Кожна держава, проти якої спрямована збройна агресія, потребує можливості захищати своїх громадян...» «Every state suffering the armed aggression needs the opportunity to protect its citizens...»* Перекладач перетворює уривок речення «проти якої спрямована» на одне дієслово «suffering», розвиваючи думку та надаючи перекладу більшого емоційного забарвлення, що виправдано контекстом.

З позиції перекладознавства слід вказати на активне застосування перекладацьких трансформацій для адекватного лінгвістичного відтворення воєнно-політичних промов англійською та українською мовами. Це лексичні трансформації генералізації: *«Я звертаюсь до кожного й кожної, хто хоче почути, як досягти миру»* [1]. *«I am speaking to everyone who wants to hear how to achieve peace»* [5];

антонімічний переклад. «...*no ship that sails under the Russian flag or that is owned or operated by Russian interests will be allowed to dock in a United States port...*» [4]. «...*жодному кораблю, що ходить під російським прапором або належить чи керується російськими інтересами, не буде дозволено причалити у порті Сполучених Штатів...*» [2].

Отже, прагматико-лінгвістичний аналіз довів наявність новітніх підходів до формування сучасного українського воєнно-політичного дискурсу у порівнянні з традиціями американських дипломатичних промов. Перекладацький аспект передачі промов характеризується прагненням до максимального збереження прагматичних цілей засобами іншої мови та застосуванням широкого спектру перекладацьких трансформацій для створення природного цільового тексту.

Список використаних джерел:

1. Виступ Президента України на загальних дебатах 77-ї сесії Генеральної асамблеї ООН : веб-сайт. URL: <https://www.president.gov.ua/news/vistup-prezidenta-ukrayini-na-zagalnih-debatah-77-yi-sesiyi-77905> (дата звернення: 19.11.2022).

2. Виступ та прес-конференція Президента Байдена з приводу новин про Росію та Україну : веб-сайт. URL: <https://ua.usembassy.gov/emarks-by-president-biden-providing-an-update-on-russia-and-ukraine-2/> (дата звернення: 19.11.2022).

3. Michaels J. The discourse trap and the US military. New York : Palgrave Macmillan, 2013. 267 p.

4. Remarks by President Biden Providing an Update on Russia and Ukraine : веб-сайт. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2022/04/21/remarks-by-president-biden-providing-an-update-on-russia-and-ukraine-3/> (дата звернення: 19.11.2022).

5. Speech by the President of Ukraine at the General Debate of the 77th Session of the UN General Assembly : веб-сайт. URL: <https://www.president.gov.ua/en/news/vistup-prezidenta-ukrayini-na-zagalnih-debatah-77-yi-sesiyi-77905> (дата звернення: 19.11.2022).